

ποτήριόν του, ἀφοῦ συνέκρουσεν αὐτὸ πρὸς τὸ ἐμὸν πρῶτον.

Ἡ χαρά μου ἦν ἀπερίγραπτος καὶ ἡ ἐξάφίς μου μὲν ἐσβέσθη εἰς ἀρετὰ ποτήρια ζύθου.

Τὰ ἄσματα ἐψάλησαν πάντα καὶ ὁ πρῦτα- νὶς ἀποχαιρετίσας τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ζητωκραυγάζουσαν ὁμήγουρην ἀνεχώρησε, τῆς μουσικῆς ἡχοῦσης τὸν ὕμνον καὶ τῶν σπαθοφόρων περιεστοιχισάντων αὐτὸν καὶ προπεμφάντων μέχρι τῆς ἐξωθύρας.

Δι' ἐμέ δὲ ἦδη ἡ αἰθούσα ἤρχισε νὰ περιστρέφεται ἐλαφρῶς πᾶσα. Διὰ μέσου τῶν τεθαμνωμένων ὀφθαλμῶν μου διακρίνω ὡς ἐν ὁμίχλῃ τοὺς ἐπιμένοντάς νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐπὶ τὸν πότον καὶ βλέπω ὡς διὰ μέσου νεφῶν τὰς ἐν τοῖς θεωρείοις κυρίας. Ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς πάντων νέφη καπνοῦ κατὰ στρώματα φρικώσιν εἰς τὴν πνοήν τοῦ ἀπὸ τῶν ἐκαστοτε ἀνοίγομένων θυρῶν εἰσβάλλοντος ἀέρος, καὶ ἀνυψοῦνται πρὸς τὴν ὁροφὴν ἀραιούμενα, ὡς ὁμίχλῃ βαθμηδὸν διαλυομένη ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν θαλάσσης.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐπικρατεῖ ὀχλοβοὴ προαγγέλλουσα τὴν ἐναρξίν τῶν προκλήσεων διὰ μονομαχίας. Τὰ βλέμματα λαμβάνουσιν ἐκφράσεις ἀγριωπάς, τὰ πιλίδια κλίσεις προκλητικὰς, αἱ φωναὶ τόνους αὐθεντικούς καὶ οἱ πόδες ἐξαπλώσεις αὐθάδεις. Τὸ πᾶν διατίθεται πρὸς πρόκλησιν ἔριδος.

Ἄλλ' οἱ βεβαρημένοι ὀφθαλμοί μου δὲν δύνανται νὰ παρακολουθήσωσι πλέον τὸ θέαμα, οὐδὲ ν' ἀναμείνωσι τὴν ἐκτύλιξιν ἱλαροτραγῳδίας τινός. Σπεύδω λοιπὸν νὰ φύγω καὶ ἐνῶ λαμβάνω ἐκ τοῦ φυλακείου τὸ ἐπανωφόριόν μου, ἀκούω ἐκεῖ που πλησίον μου τὴν περίφημον φράσιν «Dummer Junge!» ἣν ὁ Heine δὲν ἀπηξίωσε ν' ἀπαθανάτισῃ εἰς τὰς ἐπιστολάς του. Παρετήρησα μὲ προσοχὴν τὰς μορφὰς τῶν ἀνταλλασσόντων τὰ ἐπισκεπτῆριά των καὶ, μεθ' ὅλην τὴν σύγχυσιν ἣν εἶχε φέρεῖ εἰς τὸ ἀντιληπτικόν μου ὁ ζῦθος, ἐπὶ τοσοῦτον ἐνετυπώθησαν αὐταὶ εἰς τὴν μνήμην μου, ὥστε μετὰ δύο ἡμέρας ἠδυνήθην ν' ἀναγνωρίσω καθ' ὁδὸν ἀσφαλέστατα τὸν ἓνα τῶν ἡρώων, μεθ' ὅλον τὸν μοτὸν καὶ τὸν ἐπίδεσμον, ὅφ' οὗς ἐκρύπτετο ἡ μία παρειὰ του.

Οἱ θερίζοντες τὰ γεννήματα εἶνε ἡναγκασμένοι νὰ ῥίπτωσιν ὀπισθεν αὐτῶν τὰ θερισθέντα, διότι ἐκεῖ μόνον ὑπάρχει θέσις, ἔμπροσθεν δ' αὐτῶν ἔχουσι νέους στάχους οὓς ὀφείλουσι νὰ ἀποκόψωσιν. Αὐτὸ τοῦτο δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰς πράξεις μας· δὲν πρέπει νὰ παρατηρῶμεν τὰ ἀπαξ συντελεσθέντα, ἀλλὰ νὰ ἀσχολώμεθα εἰς ὅ,τι μᾶς ὑπολείπεται νὰ πράξωμεν.

ΤΟ ΦΙΛΟΙΚΕΙΟΝ

τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων.

Α'

Ἡ τῶν ζώων *gildogoria*.

Ἀναζητοῦντες τὰ αἷτια τῶν φαινομένων τῶν ψυχικῶν ὁρμημάτων, ἅπερ παρουσιάζονται πολυπλοκώτατα ἐν ταῖς ζώοις καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀδυνατοῦμεν νὰ προχωρήσωμεν ἐπὶ πολὺ ἐν ταῖς ἐρευναῖς ἡμῶν. Αἱ περὶ τοῦ θέματος τούτου γνώσεις ἡμῶν εἰσι λίαν περιορισμέναι, τεῖχος δ' ὑψηλόν, εἰς δ' ὀλίγιστα ἐγένοντο μέχρι τοῦδε ῥήγματα, χωρίζει τὰ γνωστὰ ἀπὸ τῶν ἀγνώστων. Ναὶ μὲν καὶ ἐν τούτῳ ὡς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν ἡ μεγάλη θεωρία τῆς μεταπλάσεως δύναται νὰ καθοδηγήσῃ καὶ διαφώτιση ἡμᾶς· ἀλλὰ πρὸς τελειάν ἐξακριβώσιν τοῦ ζητήματος εἶναι ἀναγκαῖα ἡ γνώσις τῶν ἀναριθμῶν ἐξαμειψέων τῆς γενεαλογίας τῶν εἰδῶν τῶν ζώων, ἐν ᾧ ἡ ἐπιστήμη νῦν μὲν ἤρχισε νὰ διακρίνῃ τὰς κυριωτάτας τούτων.

Μέχρι τοῦδε ἡ ἐμφάνισις ἐν ζώοις φαινομένων τεκμηριούντων τὴν ὑπαρξίν συνειδήσεως εἶναι γεγονὸς κατ' οὐσίαν ἐπίσης ἀνεξήγητον καὶ τὸ φαινόμενον τῆς ἑλξεως. Τίνι τρόπῳ ἀνεπτύχθησαν τὰ ὑπὸ κοινωνικὴν ἐποψίν περιεργότατα τῶν φαινομένων τούτων, τὰ τῶν αἰσθημάτων συμπαθείας; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐσμέν ἡναγκασμένοι ν' ἀπαντήσωμεν δι' εἰκασίων.

Λάβωμεν ὡς παραδειγμα τὸ διαρκέστατον καὶ σφοδρότατον τῶν συμπαθῶν αἰσθημάτων, τὸ τῆς φιλογονίας, ἥτοι τῆς στοργῆς τῶν γεννητόρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἡ ἀρχὴ τούτου εἶναι ἀκόμη σκοτεινὴ καὶ ἀνεξιχνίαστος.

Οἱ τρόποι τῆς γεννήσεως τῶν ζώων περιορίζονται εἰς εὐαριθμούς τύπους, τὴν σχίσιν, τὴν βλάστησιν καὶ τὴν ἐκκόλαψιν. Ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις θὰ ἦτο εὐνόητος ἡ συμπαθεία τοῦ γεννήτορος πρὸς τὸ τεχθέν, ἂν ὁ γεννήτωρ εἶχεν αἰσθησιν καὶ νόησιν· ἐπειδὴ ὁ νεοσσὸς γίνεται διὰ διπλασιασμοῦ ἢ διαμελισμοῦ τοῦ ζώου, φυσικὸν θὰ ἦτο νὰ αἰσθάνηται τοῦτο στοργὴν πρὸς τὸ αὐτοτελὲς καθιστάμενον μέρος τοῦ ἰδίου σώματος. Ἄλλ' ἐν τῇ κατωτάτῃ ταύτῃ φάσει τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ἐκεῖνο ὅπερ οἱ ψυχολόγοι καλοῦσιν ἐγὼ τῶν ζώων δὲν ὑφίσταται, τὸ δὲ ζῶον κέκτηται μόνον τὴν λεγόμενὴν αὐξητικὴν ψυχὴν, διότι οὐδαμῶς δικαιοῦμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἔχουσι συνειδήσιν ζῶα, ἐστερημένα ἀνεπτυγμένου πως νευρικοῦ συστήματος. Ἄλλ' οὐδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς φωτοκοῦσιν ἀτελεστάτοις ἀσπονδύλοις ζώοις εἶναι εὐεξήγητος ἡ ὑπαρξὶς αἰσθημάτων συμπαθείας πρὸς τὰ ἔκγονα. Ἐπὶ παραδείγματός δε τῶν ἀσκιδίων, διατί ταῦτα φυλάττουσι τὰ ὅα των